

Z DZIEJÓW KATOLICKIEGO ZWIĄZKU MŁODZIEŻY ŻEŃSKIEJ W OZORKOWIE W LATACH 1931–1935¹

I

Krajowy kryzys gospodarczy w Polsce miał decydujący wpływ na nowopowstające stowarzyszenia katolików w latach trzydziestych². Nie bez znaczenia dla katolickich stowarzyszeń miały również sytuacje codziennego życia jego członków. Przede wszystkim frekwencja młodzieży w kościołach, pojawiający się coraz powszechniej głód w rodzinach, rozwody i separacje oraz narastająca obojętność wobec Kościoła i nieatrakcyjny program innych stowarzyszeń (działających na danym terenie). Niebezpieczeństwo dla Akcji Katolickiej groziło również ze strony najrozmaitszych agitatorów i sekciarzy.

Działalność Kościoła rzymskokatolickiego (w swej podstawowej formie) wyrażała się zasadniczo poprzez referaty, odczyty i kazania. Prowadziła ona do ukazania rodziny jako fundamentu społeczeństwa polskiego. Ukazywała przyczyny rozpadu moralności w Polsce. Odwoływała się do mitycznej Matki Boskiej i jej roli w zwycięstwie nad wojskami krzyżackimi i podczas odsieczy wiedeńskiej. Akceptowała rolę szkoły w wychowaniu młodzieży oraz rolę cywilizacyjną Kościoła w Polsce. Wskazywała także na zagrożenia wynikające z szerzenia niewiary i obojętności dla spraw religijnych. Wskazywała również na rolę religii (jako przedmiotu szkolnego), do nauczania którego, zamiast prefektów-księży, angażowano katechetów³.

¹ Pełny tytuł artykułu jest następujący: *Z dziejów Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie w latach 1931–1935, ze szczególnym uwzględnieniem wybranych form kultury fizycznej*.

² Archiwum Państwowe w Łęczycy (dalej APŁ). Wystąpienie na Walnym Zebraniu Organizacyjnym Mężczyzn Katolików Parafii ozorkowskiej Ks. Kanonika Franciszka Jelińskiego (Dziekana ozorkowskiego) z 29 czerwca 1931 r. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej 1934–1938, Protokół Walnego Organizacyjnego Zebrania Mężczyzn Katolików Parafii ozorkowskiej*, sygn. 1.

³ APŁ. Referat Prezesa Stowarzyszenia Mężczyzn Katolików w Ozorkowie Franciszka Dąbrowskiego: „Matka Boska Królowa Korony Polskiej” z 28 maja 1933 r. W: *Ibidem*.

Znawca badanych zagadnień, Mirosław Ponczek, pisał „(...) W czerwcu 1934 r. Episkopat Polski podjął decyzję dotyczącą ujednoczenia struktury Akcji Katolickiej. Utworzono wtedy cztery pion-y-kolumny organizacyjne. Struktura była zgodna z naturalnym w Kościele Powszechnym podziałem ludności na mężczyzn, kobiety oraz młodzież męską i żeńską. Polski model Akcji Katolickiej nawiązywał do rozwiązań włoskich, opartych na istnieniu stanów naturalnych. Kolumnami Akcji Katolickiej w Polsce, skupiającej wówczas około 300 tysięcy samej tylko młodzieży, stały się: Katolicki Związek Młodzieży Męskiej (z siedzibą w Poznaniu), Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej (z siedzibą w Warszawie) i Katolicki Związek Kobiet (z siedzibą w Krakowie).

W lipcu 1934 r. istniejącą dotychczas jedyną centralę dla Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej (SMP) przekształcono na dwie organizacje ogólnokrajowe: Katolicki Związek Młodzieży Męskiej (KZMM) i Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej (KZMŻ). Prezesem KZMM został Edward Potworowski, Dyrektorem Włodzimierz Gniazdowski, asystentem kościelnym ks. prał. Leopold Biłko. Prezeską KZMŻ mianowano Marię Suchocką, dyrektorką Janinę Sobkowiak, asystentem kościelnym ks. kan. Waleriana Adamskiego⁴.

KZMM i KZMŻ podporządkowane były Naczelnej Radzie Akcji Katolickiej, ale prowadziły własną działalność, posiadały własne władze i strukturę organizacyjną. W skład Naczelnej Rady Akcji Katolickiej wchodził: naczelny asystent kościelny, prezes NIAK, delegaci DIAK, delegaci związków i stowarzyszeń Akcji Katolickiej oraz przedstawiciele stowarzyszeń pomocniczych. Na szczeblu diecezjalnym odpowiadała jej Diecezjalna Rada Akcji Katolickiej, która też grupowała przedstawicieli stowarzyszeń młodzieżowych. Wewnątrz stowarzyszeń funkcję kierowniczą pełnił zarząd, w skład którego wchodził: prezes i sekretarz generalny mianowany przez ordynariusza, ich zastępcy oraz 3 członków, a także ks. asystent. W parafiach zaś stowarzyszenia posiadały swe oddziały, podzielone na zastępy i sekcje. W obrębie dekanatów tworzone okręgi, celem lepszej koordynacji działań. Przedstawiciele wszystkich stowarzyszeń działających na terenie parafii wraz z księdzem asystentem, prezesem, wiceprezesem i sekretarzem tworzyli zarząd Parafialnej Akcji Katolickiej (PAK).

Struktura organizacyjna Akcji Katolickiej była więc pionowa i pozioma. Struktura pionowa to odrębność statutowa i organizacyjna danego stowarzyszenia i wewnętrzna łączność jego członków na wszystkich szczeblach organizacji. Struktura pozioma to łączność danego stowarzyszenia poprzez swych przedstawicieli z innymi stowarzyszeniami oraz członkami Akcji Katolickiej na szczeblach: krajowym, diecezjalnym, dekanalnym i parafialnym.

⁴ Cyt za: M. Ponczek (1997), *Kultura fizyczna w polskich katolickich organizacjach młodzieżowych II Rzeczypospolitej*, Katowice, AWF, ss. 40–41.

Patronem stowarzyszeń młodzieżowych Akcji Katolickiej obrano św. Stanisława Kostkę, a świętem patronalnym pozostała uroczystość Chrystusa Króla. Działalność KSMM i KSMŻ, prowadzona pod hasłem „Budujmy Polskę Chrystusową”, była bardzo bogata. Można podzielić ją na 4 grupy:

1. Działalność religijna. Udział w sakramentach świętych, częsta spowiedź i szczególnie kult Eucharystii przejawiający się w adoracjach, procesjach i przede wszystkim częstym uczestnictwie we Mszy św. i przyjmowaniem Komunii św. Udział w rekolekcjach, dniach skupienia, spotkaniach formacyjnych. Każda diecezja posiadała w tym celu specjalnie przygotowane ośrodki rekolekcyjne.

2. Działalność kulturalno-oświatowa. Stanowiło ją przede wszystkim ciągłe kształcenie członków KSMM i KSMŻ. Kierownictwa stowarzyszeń kształcono na kursach, zjazdach, zlotach, wizytacjach oddziałów. Szerokie rzesze członkowskie kształcono przez akcję odczytową. Największym powodzeniem u młodzieży cieszyły się imprezy sportowe, wycieczki, obozy, przedstawienia, akademie, wieczornice oraz szkolenia zawodowe (przysposobienie rolnicze, kursy higieny, prowadzenia gospodarstwa domowego itd.). Ważną rolę w formacji członków młodzieżowych kolumn Akcji Katolickiej stanowiły czasopisma: „Przyjaciel Młodzieży” wydawany przez KZMM i „Młoda Polska” wydawany przez KZMŻ. Czasopisma zajmowały się przeważnie sprawami organizacyjnymi i wychowawczymi. Duże znaczenie miały też specjalnie pisane serie książkowe i filmy, np. w 1934 r. powstała w Katowicach Centrala Filmowa mająca na celu zaopatrywanie kin parafialnych w wartościowe filmy.

3. Działalność charytatywna. W Polsce przedwojennej wielu było bezrobotnych i bezdomnych. Akcja charytatywna Akcji Katolickiej prowadzona była bardzo szeroko. Powstawały sierocińce, domy dziecka. Pomagano młodzieży bezrobotnej w szukaniu pracy, zaopatrywano w podstawowe narzędzia itd.

4. Działalność społeczno-patriotyczna. Młodzież zrzeszona w Akcji Katolickiej chciała wpływać na losy i kształt Ojczyzny. Stąd wielkie znaczenie miało budzenie postaw patriotycznych. Obchodzono uroczystości rocznic ważne wydarzenia, święta narodowe, szczególnie rocznice odzyskania niepodległości i powstań narodowych. KSMM i KSMŻ przeciwstawiały się skutecznie wpływom masonerii i komunizmu na życie społeczne Polski, szczególnie przenikaniu laicyzmu na wieś. W tym celu przy parafiach powstawały kluby, świetlice, biblioteki, czytelnie czasopism. Młodzież znajdowała tam duchowe oparcie, zdobywała wiedzę, mogła pożytecznie spędzić czas. Wielu próbowało własnych sił w wydawaniu czasopism i gazetek parafialnych. Uczenie zaangażowania społecznego zaowocowało później szerokim zaangażowaniem członków Akcji Katolickiej w Armii Krajowej w czasach okupacji⁵.

⁵ Cyt za: <http://www.katowice.ksm.org.pl/o-ksm/94/struktura-organizacyjna-i-dzialalnosc-ksmm-i-ksmz-przed-ii-wojna-swiatowa>

Wybuch II wojny światowej przerwał działalność Akcji Katolickiej w Polsce. Jej członkowie wychowani w duchu patriotyzmu i miłości Boga oraz Ojczyzny nie wahali się w wielu wypadkach oddać własnego życia w jej obronie. Ogółem podczas II wojny światowej zginęło ponad 1,9 tys. księży diecezjalnych i kleryków (ponad 19% ogółu), 850 zakonników (św. Maksymilian Maria Kolbe) i 289 siostr zakonnych⁶.

Lokalne Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej zrzeszone były w związki. Terytorialnie pokrywały się one z diecezjami Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie stało się oddziałem Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Łodzi (ul. Gdańska 111).

Statut Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Łodzi został zatwierdzony podczas posiedzenia Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego (Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi) i zatwierdzony pod pozycją L.B.B. VI-1d/8⁷. Była to organizacja oświatowo-kulturalna, o charakterze apolitycznym, obejmująca swym zasięgiem diecezję łódzką, tj. miasto Łódź oraz powiaty: łódzki, łaski, łęczycki, brzeziński i piotrkowski. Strukturę, nazewnictwo oraz sposób działania zapożyczono w dużej mierze z harcerstwa (używanie nazw: druh, druhna, podział na zastępy). Głównym celem organizacji było „(...) wyrabianie członkiń w ramach ścisłej organizacji na światłe, dzielne i czynne obywatelki państwa, przejęte duchem katolickim i polskim”⁸. Oddziały Związku spełniały swoje zadania poprzez zebrania, zloty i zjazdy, obchody, uroczystości, akademie, koncerty, wieczornice, przedstawienia teatralne, zabawy a także kursy oświatowe, religijne, śpiewackie, sportowe i zawodowe itd. Związek wydawał również czasopisma⁹.

Aby lepiej przygotować młodzież do realizacji celów stowarzyszenia, organizowano sale do zajęć, biblioteki i czytelnie a także ogniska, domy młodzieży, sale gimnastyczne, boiska, schroniska, „letniska”, ogrody i bursy. Ważnym elementem pracy stowarzyszeń było zakładanie kas samopomocy, kas „drobnych oszczędności”, funduszów stypendialnych oraz tanich kuchni. Władze Związku popierały także „przemysł domowy”, a w nim tzw. prace ręczne-chałupnictwo. Zakładano z tej okazji szkoły zawodowe i gospodarcze, a także urządzano wystawy i kursy zawodowe. Rozwijająca się (dość intensywnie) działalność wymagała zawsze osobnego zezwolenia, kompetentnej

⁶ Cyt za: http://www.sciaga.pl/tekst/41504-42-rozwoj_kosciola_katolickiego_w_Polsce

⁷ APL. Statut Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej. Nakład Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938, Główne Akta Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie*, sygn. 2.

⁸ Tamże, ss. 3–4.

⁹ APL. Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Ozorkowie z 12.04.1934 r., L.dz. 25/34, przesłane do Związku Młodzieży Polskiej w Łodzi, ul. Gdańska 111. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Skoroszyt do korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5.

władzy państwowej. W przypadku Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie, aprobaty Starostwa Łęczyckiego.

Rejestracja Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie (dalej KSMŻ) nastąpiła w Komendzie Powiatowej (w Wydziale Przystosobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego) w Łęczycy (w 1934 roku)¹⁰. „(...) Ponieważ chcemy korzystać z pomocy Komendy Powiatowej (w dziale wychowania fizycznego), musimy się tam zarejestrować. Rejestracja musi nastąpić jeszcze w grudniu br. Komenda Powiatowa Przystosobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego znajduje się w każdym mieście powiatowym. Należy więc zwrócić się do Komendanta Powiatowego tego powiatu, w którym KSMŻ się znajduje” Rok później zarejestrowano KSMŻ w Ozorkowie w Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Łodzi.

Statut Związku Młodzieży Żeńskiej określał, iż członkiniami KSMŻ mogły zostać tylko osoby pełnoletnie, nie pozbawione praw. Dzieliły się one na czynne, nadzwyczajne, wspierające, dożywotne i honorowe. Określono w Statucie także współzależność KSMŻ w stosunku do innych organizacji. Członkinią KSMŻ nie mogła zostać osoba należąca równocześnie do organizacji, której cele lub działalność sprzeciwiają się zasadom Kościoła katolickiego lub działa przeciw dobru narodu polskiego. Dla członków wspierających określono wysokość rocznej wpłaty (12 złotych), natomiast członek honorowy (wybitnie zasłużony wobec związku) musiał jednorazowo wpłacić co najmniej 100 złotych. Przy zaległości w składce członka wspierającego przez okres dwóch lat Rada Związku miała prawo wykreślić. Członkiem czynnym i nadzwyczajnym zostawały osoby z poszczególnych oddziałów wchodzących w skład Związku, postępujących w całym swoim życiu według zasad katolickich i narodowych, popierając zarazem Związek słowem i czynem oraz płacąc składki członkowskie. Wszystkie członkinie miały prawo uczestniczenia w Zjazdach Delegation z głosem doradczym. Prawo wybieralności do władz (Rada Związku i Komisja Rewizyjna) miały tylko członkinie czynne. Rada Związku miała prawo wykluczenia członkini ze Związku (za wykroczenia przeciwko dobremu obyczajom lub też za działalność na szkodę Związku). Organami Związku były: Zjazd Delegation, Rada Związkowa, Komisja Rewizyjna i Oddziały Związku¹¹.

Pracę stowarzyszeń nadzorował ksiądz zwany asystentem kościelnym lub potocznie patronem. Rodzice członków stowarzyszenia (podobnie jak w har-

¹⁰ APŁ. Pismo od KSMŻ w Łodzi do KSMŻ w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Skoroszyt do korespondencji wysyłanych i otrzymanych*, sygn. 5.

¹¹ APŁ. Statut Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej. Nakład Związku Młodzieży Polskiej Żeńskiej. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Główne Akta Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie*, sygn. 2, ss. 4-6.

cerstwie) zrzeszeni byli w tzw. patronacie. Celem patronatu była szeroko pojęta pomoc w pracach stowarzyszenia.

II

W ramach działalności kulturalno-oświatowej KSMŻ największym zainteresowaniem i popularnością cieszyły się obozy letnie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego¹². Rozpoczynano je od wypełnienia właściwej deklaracji oraz wniesienia stosownej opłaty. „(...) Obozy tegoroczne rozpoczynały się w dniu 9 lipca. Tego dnia zbiórka wszystkich odjeżdżających wyznaczona była w Związku, punktualnie o godzinie 10-tej. Po załatwieniu pewnych formalności tyjących się odjazdu jak: wypełnieniu deklaracji, opłaty za obozy itd.”¹³

Obozy letnie dla członków KSMŻ w Ozorkowie organizowano w Kraszewicach, wsi położonej w województwie łódzkim (w powiecie bełchatowskim, w gminie Kluki, ok. 10 km na południowy zachód od Bełchatowa). W XVII wieku, jako wieś szlachecka (należała do rodziny Koniecpolskich, od początku XVIII w. do Cieńskich), z czasem stała się wsią rządową, była tu największa kuźnia w okolicy. Najbardziej znany Kościół w Kraszewicach otoczony był starodrzewiem, ogrodzony otynkowanym murem z cegły.

Dojazd do Kraszewic (dwoma autobusami) z Ozorkowa, zajmował ponad trzy godziny. Był tak zorganizowany, że jedna grupa przyjeżdżała na miejsce i tym samym środkiem transportu powracała do domów grupa kończąca zgrupowanie. Nowoprzybyłych uczestników obozu witano popularną piosenką „baba, ach te baby” i przydzielano do nowopowstałych drużyn. Podział niekiedy budził u przybyłych wiele kontrowersji, gdyż w nowopowstałych drużynach znajdowały się nie zawsze wszystkie drużyny z jednego oddziału KSMŻ. Mimo wszystko dawały one sobie radę w tej sytuacji (samodzielnie i po kryjomu) zmieniając się do wybranej przez siebie drużyny. Po obiedzie (na rozkaz Komendanta Obozu drużyny Tifenbach) przystępowano do przygotowania miejsc noclegowych. Wszystkie uczestniczki wyruszały do dworu usytuowanego na terenie dawnego folwarku (na płd. wschód od zabudowań gospodarczych, przy drodze do Bełchatowa) w celu przygotowania sobie sienników ze słomy¹⁴. Po kolacji, i wysłuchaniu rozkazu na następny dzień

¹² M. Ponczek (1997), *Kultura fizyczna w polskich katolickich organizacjach młodzieżowych II Rzeczypospolitej*, op. cit., s. 67.

¹³ APŁ. Kserokopia Listu skierowanego od uczestniczek obozu szkoleniowego do swych koleżanek, druchen pozostających w czasie obozu w miejscu zamieszkania (Ozorków). L.dz. 77/35 z 21 lipca 1935 r. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Skoroszyt do korespondencji wysyłanych i otrzymanych*, sygn. 5, k. 38.

¹⁴ Folwark Słupia wchodził w XIX w. w skład dóbr Kraszewice wraz z wsiami Żelichów i Bożydar. Były tu ziemie orne, ogrody oraz lasy. Istniała też gorzelnia. Od „niepamiętnych”

oraz odśpiewaniu pieśni „Pod Twoją obronę” zasypiały. „(...) wszystkie uczestniczki (po kilkakrotnym wizycie komendanta i instruktora) zasypiały głębokim snem”¹⁵.

Następne dni wyglądały podobnie, a więc: pobudka (godz. 6.00), zbiórka, modlitwa i toaleta poranna, gimnastyka (prowadził instruktor Piątek – brak imienia) nad rzeką, znajdującą się w odległości 1 km. O godz. 7.00 przystępowano do śniadania. Zajęcia przedpołudniowe (od godz. 8.00-11.00) przeznaczone były (w większości) na gry sportowe (siatkówka, hazena-jordanka, kwadrant i inne gry). Po zajęciach sportowych przystępowano do zajęć szkoleniowych (prowadzone były przez druhnę Staszewską, ew. specjalnie do tego zatrudnioną instruktorkę okręgową, druhnę Podgórską). Około godziny 13.00 był obiad i godzina przymusowej „ciszy” Po ciszy (do godziny 18.00) odbywały się tzw. wolne zajęcia (niekiedy plażowanie). Od godziny 18.00 zapraszano druhnę na podwieczorek, po czym do godziny 19.30 uprawiano gry zespołowe na boisku obozowym.

Rola higieny osobistej w Katolickim Stowarzyszeniu Młodzieży Żeńskiej nabierała dużego znaczenia. „(...) Przed kolacją zawsze marsz, każda drużyna z jedną miską do studni, tam następowało czekanie na miskę i mycie. Potem kolacja i „Ognisko”¹⁶. Po ognisku wszystkie uczestniczki spały już o godz. 22.30. Całodobową opiekę nad zasobami obozowymi pełniła warta.

Zdarzały się nieporozumienia i nieoczekiwane sytuacje pomiędzy uczestniczkami a kadrą kierowniczą, wynikało to niekiedy ze zbyt pochopnych decyzji, tak kierownictwa zgrupowania jak i samych uczestniczek¹⁷. Zdarzały

czasów funkcjonowały w okolicach Kraszewic kuźnice żelaza. W początkach XIX w. dobra należały do hrabiego Henkla, a dzierżawione były przez Pringsheima, istniały tu wówczas fryzjerki i walcownie żelaza, rozwinięte było rzemiosło metalurgiczne. W 1905 r. dobra znajdowały się w posiadaniu właścicieli fabryczki metalurgicznej: Maurycyego Heymana, Michała H. Dancygera i Michała Zandera. W 1917 r. zostały sprzedane Edwardowi Żakowskiemu za sumę 200 000 rubli. Kolejny właściciel, Stanisław Sułowski z Głoskowa (gm. Jazgarzew w pow. grójeckim), nabył majątek w 1925 r. i wznosił dwór otaczając go parkiem. Obiekt powstał z przeznaczeniem na kasyno gier, tej funkcji jednak nigdy nie pełnił. Tuż po wybudowaniu dworu, majątek liczący ponoć wówczas ok. 2000 ha, został sprzedany Władysławowi i Annie z Dzieduszyckich małżonkom Skibniewskim.

¹⁵ APŁ. Kserokopia listu: Sprawozdanie z obozu w Kraszewicach. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główny Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 9.

¹⁶ APŁ. Kserokopia listu: Sprawozdanie z obozu w Kraszewicach. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główny Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 9. „(...) Bywały ogniska wspólne i ogniska wzorowe urządzone osobno przez całą drużynę, na które składały się: gawęda, śpiewy, deklamacje, wesole monologu itd. Ognisko kończyło się zasadniczo o godz. 21.30, a czasem było przedłużane do 22.00”

¹⁷ APŁ. Kserokopia listu: Sprawozdanie z obozu w Kraszewicach. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główny Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 9. „(...) Ponieważ żeśmy wstały o godz. 7-jej więc wolny czas był skrócony, a po-

się również bardzo nieoczekiwane sytuacje, z których trzeba było również wyjść cało i zdrowo¹⁸. W przypadku kradzieży Związek (KSMŻ) wypłacał ze swojej kasy równowartość skradzionych rzeczy¹⁹. Pod koniec zgrupowania nadchodził czas na egzaminy i rekolekcje²⁰. Pozwoliło to uczestniczkom zastanowić się nad własną duszą i zrobić postanowienia na przyszłość. Już od śniadania rozpoczynano „nauki” Czytano książki o treści religijnej („Żywoty Świętych”), odmawiano Różaniec święty. Dzień obozowy kończono kolacją i nabożeństwem w kaplicy²¹. Rekolekcje i nauki cieszyły się wśród uczestniczek dużym powodzeniem i powszechną ciekawością. Po zakończeniu rekolekcji, rozpoczynano spowiedź w Kościele i przyjmowano Komunię św. w Kaplicy. Następnie przystępowano do wspólnej fotografii, po czym rozpoczynały się egzaminy. Ponieważ życzeniu Kościoła świętego odpowiada przystąpienie do Stołu Pańskiego, każda uczestniczka obozu przyjmowała Najświętszy Sakrament²².

nieważ dzień był słoneczny więc plaża się nie udawała. Ale p. Staszewska uprosiła u p. Piątka 15 minut i przez te 15 minut miałyśmy dojść do rzeki, wykapać się, osuszyć i wrócić. Toteż nic dziwnego, że drużny się spóźniły. Za karę na drugi dzień w południe przymusowa musztra, dwie godz. w mundurach, która wywołała wielkie poruszenie i rozluźniła trochę więzy przyjaźni z komendą. Ale na wieczór nastąpiła oficjalna zgoda”

¹⁸ Tamże: „(...) W niedzielę, od południa rozszalała się burza. Niedługo usłyszałyśmy od p. Piątka, który mieszkał na górze jedno słowo „pali się” W mgnieniu oka nastąpiło w świetlicy wielkie zamieszanie, krzyk, płacz. Z trudnością udało się p. Piątkowi wytłumaczyć, że pali się stodoła dworka. Jednak to nie uspokoiło całkowicie drużny. Jedne co prawda pospieszyły z p. Piątkiem do ognia, przyniosły z niegrożącego zapaleniem się domu małe dziecko, trochę bielizny i pościel, a nawet przyciągnęły z trudem do naszych obórek prosiaka, nosiły wodę do zalania ognia, słowem były bohaterkami ratowania, ale za to te, co zostały, narobiły istnego bałaganu w sypialniach. Popakowały walizki, pościęły kołdry i prześcieradła z łózek, słowem, były przyszykowane na wszelki wypadek, uspokoiła to wszystko dopiero drh. kwatermistrzynie, zaczynając odmawiać różaniec”.

¹⁹ Tamże: „(...) zdziwiła nas nieco dość duża liczba gości, ale spokojni po ognisku i modlitwie udałyśmy się prawie o 11-ej na spoczynek. Dość prędko żeśmy zasnęły. Ale w nocy budzą nas głosy: „Gdzie moje paltro”, „Mojej spódniczki nie ma”, „Mój mundur mi wzięli” Przebudzamy się z wielką trudnością i cóż się okazuje. Oto złodzieje się dokradli i pozabierali nasze ubrania. Była to naprawdę straszna noc, dochodziły nas: szczekanie psa i wystrzał p. instruktora, tak, że żadna z nas już do końca nie spała, ale za to leżała cała podszyta strachem i najmniejszy szmer wzbudzał podejrzenia”

²⁰ Tamże: „(...) Przygotowania zajęły sporo czasu, tak, że wszelkie poprzednie wrażenia zatarły się nieco w pamięci, a myśli były zajęte rekolekcjami, które prowadził o. franciszkanin Mirochna. I choć rekolekcje trwały dość krótko, jednak zdążyłyśmy dzięki naukom ojca wynieść sobie pożytek rekolekcyjny. A więc rekolekcje zamknięte stworzyły nam jasny pogląd na życie, a przede wszystkim wytknęły nam cel tego życia na ziemi, tj. szczęście wieczne. Przez cały czas rekolekcji obowiązywało milczenie, a to dlatego by łatwiej móc zastanawiać się nad sobą”

²¹ Tamże: „(...) Po każdej nauce miałyśmy 15 minut przerwy do głębszego zastanowienia się nad nią i robienia postanowień z tej nauki”

²² Tamże: „(...) W niedzielę jak zwykle poszłyśmy do Kościoła, gdzie J.E. ks. Biskup Tomczak odprawił Mszę Świętą a my przystąpiłyśmy do Stołu Pańskiego”.

Na zakończenie obozu odbywały się zawody sportowe. Były one podsumowaniem całej pracy i stanowiły możliwość zdobycia odznaki sprawności fizycznej POS. Zawody miały uroczystą oprawę. Kiedy na obozie pojawił się niespodziewany gość, zapraszano go więc na zawody w roli gościa honorowego. Po zawodach urządzano wspólne ognisko. Obozy trwały 6 tygodni. Zakończenie obozu i pożegnanie miejsca pobytu zawsze rodziło trochę łez i wspomnień u uczestników. Jednak podczas drogi powrotnej powracał humor i rozlegał się śpiew²³.

Praca w KSMŻ to nie tylko obozy szkoleniowe ale także cyklicznie prowadzone zajęcia programowe, w ich trakcie odbywało się szkolenie młodzieży. Podczas szkoleń poruszano problematykę zadań Akcji Katolickiej w Polsce (w tym powszechności kultury fizycznej)²⁴, obowiązków jej członków²⁵ oraz dalszych perspektyw pracy stowarzyszenia. Podkreślano, iż Kościół nie ogranicza się tylko do spraw ściśle duchowych, ale obejmuje szerszy zakres działań. Otacza opieką zarówno duszę ludzką, jak i jego ciało. Opiekuje się dobrami, które mają bezpośredni związek z życiem ziemskim”

Istnienie KSMŻ w Ozorkowie budziło również wiele kontrowersji (w wyniku coraz częstszych wystąpień antyreligijnych w Polsce), jednak władze organizacji liczyły na poparcie swoich członków²⁶. Niebezpieczne dla poglądów i morale członków Akcji Katolickiej stanowiły coraz częściej pojawiające się sekty, tzw. Hodurowcy. „(...) Są to powstające na gruncie amerykańskim i przeniesione do Polski sekty promowane przez swojego guru Hodura, które oprócz odejścia od zasad Kościoła katolickiego nie wnoszą żadnego wyższe-

²³ Tamże: „(...) O jak miło, w obozie było, kiedy się łóżko w kostkę ścieliło. Wróćcie się czasy te, wróćcie się marzenia me. Czasy te, chwile te, wróćcie się”.

²⁴ APŁ. Przemowa członka Akcji Katolickiej na zebraniu. Według Protokołu z 12 lipca 1931 r. Protokół Walnego Organizacyjnego Zebrania Mężczyzn Katolików Parafii ozorkowskiej. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Księga Protokołów Stowarzyszenia Mężczyzn Katolików w Ozorkowie*, sygn. 1. „(...) niektórzy są zdania, że Akcje Katolickie są po to by bronić księży i stale się modlić, a rzecz się ma inaczej, ponieważ nie tylko chodzi nam o stale modlących się katolików w Kościele, ale o takich, którzy przy pracy, czy poza Kościołem i na każdym kroku umieli by bronić Akcji Katolickiej i nie pozwolić na różnego rodzaju bluźnierstwa”.

²⁵ Tamże: „(...) Stowarzyszenie nasze jak i w ogóle wszystkie PAK zostało powołane do stworzenia świeckiego apostołatu, gdyż dotychczas myślano, że tylko ludzie otrzymujący święcenia są powołani do apostołstwa. Niektórym mogłoby się zdawać, że widocznie w Kościele jest coś nowego, niestety nie ma nic nowego i nawet św. Paweł już miał pomocników świeckich i jakkolwiek zaledwie było 12 apostołów, to już za życia ich cały świat imperium rzymskiego posiadał głęboko uświadomionych katolików, którzy ich wyręczałi w nauce katolickiej”

²⁶ APŁ. Wypowiedź ks. Kanonika L. Stypułowskiego podczas zebrania członków KSMM w Ozorkowie w dniu 30 października 1932 r. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934–1938. Księga Protokołów Stowarzyszenia Mężczyzn Katolików w Ozorkowie*, sygn. 1. „(...) Wobec stałych napaści i ataków ze strony czynników wywrotowych na Kościół katolicki i religię my katolicy na walkę tę musimy również odpowiedzieć walką. Inaczej nasze milczenie będzie aprobatą ich bolszewickich wystąpień”

go ideału w serca swych wyznawców, są najzwyczajszym „chwastem i kąkolem” wyrosłym na glebie najzwyczajszej pychy i ambicji”²⁷.

KSMŻ w Ozorkowie w latach 1931-1935 organizowało spotkania opłatkowe, określane jako tradycyjne²⁸ oraz wieczorki taneczne (bardzo popularne). Na podobne imprezy otrzymywało również zaproszenia, w tym od: ZPMP „Orle” Koło w Ozorkowie²⁹, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej Oddział w Łodzi-Radogoszcz (w charakterze Ojca Chrzestnego – Matki Chrzestnej w uroczystości Poświęcenia Sztandaru)³⁰, od „Związku Strzeleckiego Oddział w Ozorkowie” (na zabawę taneczną)³¹, od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Oddział w Solcy Wielkiej³², od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Zgierzu (na przedstawienie amatorskie Majster i czeladnik)³³, oraz od

²⁷ APŁ. Referat pt. „Hodurowcy”, odczytany przez sekretarza St. Krupczyńskiego podczas zebrania członków KSM w Ozorkowie w dniu 27 listopada 1932 r. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Księga Protokołów Stowarzyszenia Mężczyzn Katolików w Ozorkowie*, sygn. 1.

²⁸ APŁ. Zaproszenie wysłane przez KSMŻ Oddział w Ozorkowie, L.dz. 67/35, z dnia 28 grudnia 1935 r. podpisane przez Sekretarkę w/w stowarzyszenia, H. Gawrońską. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5.

²⁹ APŁ. „(...) Zaproszenie od ZPMP „Orle” Koło w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Zaproszenie skierowane przez ZPMP „Orle” Koło w Ozorkowie w sprawie zabawy tanecznej organizowanej w dniu 28 grudnia 1935 r. w lokalu własnym na ul. Wigury 14 o godz. 9 wieczorem, wstęp 1 zł., bufet obficie zaopatrzone”

³⁰ APŁ. Zaproszenie od KSMŻ Oddział Łódź-Radogoszcz. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych. Oddziału KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 5. „(...) Zaproszenie skierowane od KSMŻ Oddział Łódź-Radogoszcz, ul. Skarbowa nr 28 do KSMŻ w Ozorkowie o wzięcie udziału w charakterze Ojca Chrzestnego – Matki Chrzestnej w uroczystości Poświęcenia Sztandaru, która odbędzie się w dniu 8 grudnia br. o godz. 12-iej w kościele Nś. Serca Jezusowego w Łodzi. W programie m.in. o godz. 13-iej ceremonia składania tradycyjnego gwoźdźcia-fotografia, wspólna herbatka, akademia. Zakończenie uroczystości godz. 19.00”

³¹ APŁ. Zaproszenie od „Związku Strzeleckiego Oddział w Ozorkowie” W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Zaproszenie od „Związku Strzeleckiego Oddział w Ozorkowie do KSMŻ w Ozorkowie na zabawę taneczną, zorganizowaną 23.XI.1935 r. Początek o godz. 8 wieczorem. Przygrywać będzie orkiestra doborowa. Bufet obficie zaopatrzone. Wstęp dla Pań 0,50 groszy, dla Panów 1 zł.”

³² APŁ. Zaproszenie od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, Oddział w Solcy Wielkiej z 4 listopada 1935 r. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Niniejszym zapraszamy Szanownych Druhów i Druhny na zabawę taneczną i loterię fantową, która odbędzie się w Solcy Wielkiej w dniu 10 listopada br. o godz. 13-iej. Dochód przeznaczymy na pomalowanie Kościoła parafialnego. Oczekujemy łaskawego przybycia. Podpisane przez Sekretarza i prezesa (K. Zasada)”

³³ APŁ. Zaproszenie od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Zgierzu. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938*.

Oddziału Związku Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Śladkowie Rozległym³⁴.

Wszelka działalność gospodarcza (zabawy taneczne i przedstawienia amatorskie) prowadzona przez KSMŻ w Ozorkowie podlegała opłatom (3 zł.), pobieranym przez Starostwo Powiatowe w Łęczycy. Od 15 września 1935 r. Starostwo Łęczyckie opłaty nie pobierało³⁵. Po zorganizowaniu zabawy tanecznej przystępowano do likwidowania tzw. komitetu zabawy, w obecności kierownictwa KSMŻ w Ozorkowie.

W dniu 1 września każdego roku organizowano tradycyjne „Święto Druhny”³⁶. Zapraszano na nie również kierownictwo Katolickiego Stowarzyszenia Mężów, Oddział w Ozorkowie. W programie tej uroczystości była m.in. Msza Święta (godz. 10.00). Od godziny 19.00 przystępowano do Uroczystej Akademii oraz referatów, deklamacji, śpiewów i humoresek³⁷. KSMŻ w Ozorkowie organizowało również zbiorowe wycieczki do Gdyni (dla mieszkańców Ziemi Łęczyckiej)³⁸ oraz dwutygodniowe kursy taktwa ręcznego³⁹

Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych, sygn. 5. „(...) Zaproszenie od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Żgierzcu na przedstawienie amatorskie Majster i czeladnik, zorganizowane 26 października 1935 r. (w dwóch aktach). Początek przedstawienia o godz. 8-jej wieczorem. Po przedstawieniu zabawa taneczna. Bufet na miejscu. Druh. J. Piątkowski”

³⁴ APŁ. Zaproszenie z 11 sierpnia 1935 r., od Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Śladkowie Rozległym. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) W niedzielę 11 sierpnia br. o godz. 3-ciej (po południu) urządzamy przedstawienie amatorskie i zabawę w ogrodzie u Pana Klimczaka, na której będzie przygrywać orkiestra. Na którą mamy zaszczyt zaprosić druhów-druhny o zaszczytowanie swą obecnością. W razie niepogody zabawę i przedstawienie urządzamy 18 sierpnia br. Bufety na miejscu. Zarząd”

³⁵ APŁ. Pismo od KSMŻ w Łodzi. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo od KSMŻ w Łodzi, ul. Gdańska 111 (tel. 220.14. PKO 146.206, L.dz. 1466/35) do Oddziału KSMŻ w Ozorkowie o opłatach za organizację imprez. L.dz. 91/35”

³⁶ APŁ. Pismo KSMŻ w Ozorkowie do Zarządu Miejskiego w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo KSMŻ w Ozorkowie do Zarządu Miejskiego w Ozorkowie, L.dz. 90/35 z dnia 29 sierpnia 1935 r.”

³⁷ APŁ. Pismo do Kierownictwa Katolickiego Stowarzyszenia Mężów Oddział w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo do Kierownictwa Katolickiego Stowarzyszenia Mężów Oddział w Ozorkowie, L.dz. 89”

³⁸ APŁ. Pismo skierowane z Referatu Turystyki Wydziału Powiatowego do KSMŻ w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo skierowane z Referatu Turystyki Wydziału Powiatowego do KSMŻ w Ozorkowie w sprawie zbiorowej wycieczki ludności Ziemi Łęczyckiej do Gdyni. Otrzymano 4 sierpnia 1935 r., L.dz. 81/35”

³⁹ APŁ. Pismo KSMŻ w Ozorkowie do Redakcji „Młodej Polki” w Poznaniu. W: *Katolickie Stowarzyszenia Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wy-*

Środki na działalność programową⁴⁰ (w tym również na dofinansowanie wycieczek, wyjazdów i na obozy) KSMŻ zdobywała poprzez kwesty⁴¹, które to były skrupulatnie podsumowywane i rozliczane.

Zdarzały się również sprawy dyscyplinarne, związane z rozliczeniami za udział w imprezach kulturalnych, zabawach tanecznych (swoich członków) bądź też sprawy dotyczące łamania regulaminu stowarzyszenia⁴². Kierowane były one do Sądu Honorowego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie (nadrzędnym do w/w Sądu Honorowego była Rada Związkowa)⁴³.

Do ciekawszych inicjatyw KSMŻ w Ozorkowie należy zaliczyć konkurs obowiązkowości (wewnątrz stowarzyszenia) mający wzbudzić poczucie obowiązkowości do współpracy i punktualności oraz wyrobić silną wolę⁴⁴. Organizowano także Jasełka, opłatki (styczeń), brano udział we Mszy św. w dniu imienin prezydenta RP i marszałka Józefa Piłsudskiego, zorganizowano sekcję pingpongową (marzec)⁴⁵, wystawiano sztuki teatralne (np.

syłanych i otrzymywanych. Oddziału KSMŻ w Ozorkowie, sygn. 5. „(...) Pismo KSMŻ w Ozorkowie do Redakcji „Młodej Polki” w Poznaniu, L.dz. 91, z dnia 30.VIII.1934 r.”

⁴⁰ APŁ. Kwestionariusz skierowany do Starostwa Łęczyckiego. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Kwestionariusz skierowany do Starostwa Łęczyckiego z 11 sierpnia br. Podpisany przez sekretarkę Gawrońską, Skarbnika A. Sasównę, Stanisława Rybickiego i in. W zbiorce wzięło udział 10 osób, 5 puszek, 3 osoby przy stoliku”

⁴¹ APŁ. Pismo do Starostwa Powiatowego w Łęczycy o zorg. kwesty. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo do Starostwa Powiatowego w Łęczycy o zorg. Kwesty, L.dz. 81/35.

⁴² APŁ. Pismo KSMŻ Oddział w Ozorkowie do Potempy Marianny i do Kacprzakówny Józefy. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Skoroszyt do Korespondencji wysyłanych i otrzymywanych*, sygn. 5. „(...) Pismo KSMŻ Oddział w Ozorkowie do Potempy Marianny, L.dz. 83/35, z dnia 23.VIII.1935 r., Pismo KSMŻ Oddział w Ozorkowie do Kacprzakówny Józefy, L.dz. 83/35, z 23.VIII.1935 r.”

⁴³ APŁ. Sąd Honorowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Ozorkowie. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główne Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 2. „(...) Sąd Honorowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Ozorkowie. Odpis listu skierowanego do zważnionych druhen z 1 i 28 maja 1934 r.”

⁴⁴ APŁ. Pismo skierowane do członkiń KSMŻ w Ozorkowie od Zarządu stowarzyszenia. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie. Główne Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 4. „(...) „Pismo skierowane do członkiń KSMŻ w Ozorkowie od Zarządu stowarzyszenia w sprawie konkursu obowiązkowości wewnątrz Stowarzyszenia mającego rozpocząć się 1 marca 1934 r.”

⁴⁵ APŁ. Spis druhen należących do sekcji pingpongowej. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główne Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 7. „(...) Spis druhen należących do sekcji pingpongowej: Durkowska Pelagia, Gizińska Leonarda, Kępska Janina, Kawina Irena, Dłużewska Helena, Karlikowska Weronika, Borucka Zdzisława, Wielszigierówna Marta, Gajderowiczówna Władysława, Kustosikówna Janina, Barańska Maria, Kraszewska Melania, Sasówna Anastazja, Gierażanka Helena”

„Przebudzenie”). Przeprowadzano kurs ratowniczy (kwiecień), urządzano Święto Druhen, brano udział w Procesji Bożego Ciała (maj), wzięto udział w 3 wycieczkach poza miasto Ozorków (czerwiec) itp.

Tylko w 1934 roku odbyło się 45 zbiórek, w tym 21 poświęconych śpiewom. W dniu 1 stycznia 1934 roku KSMŻ liczyło 38 druhen, z których zwolniono 7 (za niewypełnienie obowiązków). Prenumerowano 24 egzemplarze „Młodej Polki” Saldo finansowe KSMŻ miało stan (na dzień 1 kwietnia 1935 roku) 544,48 zł. Ogólny stan biblioteki liczył 413 tomów, z czego w dziale religijnym 62 tomy, w dziale powieściowym 237 tomów, w dziale naukowym 36 tomów, pozostałe to broszury (51). Ogółem wypożyczało książki 35 osób⁴⁶. W czwartym kwartale 1934 roku akcent pracy w KSMŻ w Ozorkowie położony został na zebrania z rodzinami. Brano także udział w święcie Chrystusa, urządzono „Znacek” (na przeprowadzenie kursu gospodarstwa domowego). Organizowano także cykliczne wieczornice, lekcje muzyki, śpiewu. Wygłaszano referaty: „O roli druhy” (dziś a w przyszłości), „O Powstaniu Listopadowym”, „O kobiecie i sprawach ją obchodzących”. Na zbiórkach poszczególnych zastępów poruszano także tematy związane z zadaniem musztry, powstania i ustroju państwa polskiego.

Konkluzje

Władze komunistyczne po II wojnie światowej (po 1950 roku) zabraniały wszelkiego niezależnego zrzeszania się. Jedynie KSMM dwóch archidiecezji, poznańskiej i krakowskiej, zdołały się zarejestrować⁴⁷. Stało się tak wskutek celowej działalności władz administracyjnych. Jednak już KSMŻ nie udało się wznowić legalnej działalności (wskutek represji władz państwowych). Represje były bardzo surowe. Kilku KSM-owiczów zabito, wielu odsiadywało wyroki w więzieniach, byli bici⁴⁸. Mimo rozwiązania organizacji, spotkania KSM-owiczów odbywały się nadal (nieoficjalnie). Członkowie KSMM i KSMŻ są nadal aktywni, odpowiedzialni, szanujący kapłanów, angażujący się w działalność.

Współcześnie, w katolickich stowarzyszeniach młodzieżowych można prowadzić działalność turystyczno-sportową. Organizowane są pielgrzymki piesze i autokarowe, wycieczki krajowe i zagraniczne, prowadzone są kluby

⁴⁶ APŁ. Pismo od Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie do Związku Młodzieży Polskiej w Łodzi. W: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Męskiej w Ozorkowie 1934-1938. Główne Akta KSMŻ w Ozorkowie*, sygn. 2, k. 5. „(...) Pismo od Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie, L.dz. 25/34, z dnia 12 kwietnia do Związku Młodzieży Polskiej w Łodzi, ul. Gdańska 111. Sprawozdanie za I kwartał 1934 r.”

⁴⁷ Zob. M. Ponczek (2003), *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki w Polsce po II wojnie światowej 1945–2000*, Katowice, AWF.

⁴⁸ <http://www.katowice.ksm.org.pl/o-ksm/95/ksmm-i-ksmz-po-ii-wojnie-swiatowej>

sportowe, organizowane są turnieje i zawody, organizowane są wycieczki rowerowe, rajdy górskie, kolonie letnie, obozy wędrowne itp.

W ramach działalności kulturalno-oświatowej prowadzone są wszelkiego typu kursy, np. tańca, językowe, kosmetyczne itp. Organizowane są także wieczorki taneczne, spektakle teatralne, recitale, koncerty muzyki rozrywkowej i klasycznej a także piosenki religijnej. Prowadzi się sklepiki z wydawnictwami religijnymi i dewocjonaliami, biblioteki parafialne, wypożyczalnie kaset video (z filmami religijnymi i innymi, ale wartościowymi). Organizuje się także dyskoteki i zabawy dla dzieci, festyny, loterie, prowadzi klubo-kawiarnie, konkursy plastyczne, recytatorskie, fotograficzne, literackie itp. Udziela się korepetycji oraz prowadzona jest akcja kolonijna.

Działalność charytatywna i religijna stanowi niezmiernie ważny element działalności Katolickich Stowarzyszeń Młodzieżowych. Organizowane są wigilie, opłatki dla samotnych, zbiórki ubrań dla ubogich (np. z okazji tygodnia miłosierdzia), pomoc żywnościowa dla rodzin biednych i wielodzietnych, przygotowanie paczek świątecznych dla najuboższych, odwiedziny dzieci w szpitalach i domach dziecka, praca z niepełnosprawnymi, przygotowanie liturgii Mszy świętej. Były też modlitwy, śpiewy oraz przygotowania innych nabożeństw (np. Droga Krzyżowa, Adoracja, Różaniec) a także spotkania modlitewne dla wszystkich chętnych i redagowanie własnej gazetki (ścienne i prasowe).

W ramach pozostałej działalności występowały spotkania ze św. Mikołajem (dla najmłodszych), kolędowanie oraz gry i zabawy (dla dzieci z okazji Dnia Dziecka).

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej w Ozorkowie (w okresie międzywojennym) prowadziło również działalność w dziedzinie kultury fizycznej, przede wszystkim w wychowaniu fizycznym, przysposobieniu wojskowym i w turystyce. W w/w działalności dominował tenis stołowy i zdobywanie odznaki sportowej POS oraz obozownictwo.

Baza materialna KSMŻ w Ozorkowie była bardzo skromna i niewystarczająca. Źródłami finansowania były środki pochodzące z kwest, organizacji wieczorków tanecznych, przedstawień amatorskich, kursów (w tym tańca i zawodowych), wieczornic, a także składki członkowskie i środki z prenumeraty czasopisma „Młoda Polka”